

I. Εισαγωγή/Αρμοδιότητες της Επιτροπής

Η Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων απαρτίζεται από πέντε κρατικούς λειτουργούς και πέντε ιδιώτες – μέλη του Παγκύπριου Συνδέσμου Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων. Η λειτουργία της καθορίζεται από τον Περί Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμο 117 του 1989. Οι κρατικοί λειτουργοί διορίζονται από τα Υπουργεία Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας & Πολιτισμού, Υγείας και Οικονομικών.

Σκοπός της Επιτροπής είναι η προώθηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση στην Κύπρο. Οι κυριότερες αρμοδιότητές της, όπως προκύπτουν από το άρθρο 6 του Νόμου 117/89, είναι:

- *Η καταγραφή όλων των ατόμων με νοητική υστέρηση και η τήρηση Μητρώου με αναφορά στο είδος της αναπηρίας και οποιοδήποτε άλλο σχετικό στοιχείο με τον ίδιο τον ανάπηρο, την οικογένειά του και την περιουσία του.*
- *Η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους.*
- *Η παρακολούθηση των ενεργειών και μέτρων που λαμβάνονται από τμήματα, λειτουργούς, οργανώσεις και άτομα, σχετικά με τα προβλήματα των ατόμων με νοητική υστέρηση.*
- *Ο καταρτισμός προγραμμάτων σε συνεργασία με αρμόδιες κρατικές*

υπηρεσίες για την υλοποίηση των διακηρυχθέντων δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση και ο καθορισμός προτεραιοτήτων, ανάλογα με τη σοβαρότητα και την οικονομική δαπάνη την οποία συνεπάγεται η εφαρμογή τους.

- *Η τήρηση Μητρώου όλων των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που ασχολούνται με άτομα με νοητική υστέρηση.*
- *Η επιθεώρηση και αξιολόγηση σε συνεννόηση με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, ιδρυμάτων και χώρων όπου διαμένουν ή εργοδοτούνται άτομα με νοητική υστέρηση και η υποβολή σχετικών εκθέσεων.*
- *Η παρακολούθηση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της διαμονής και γενικά της ευημερίας των ατόμων με νοητική υστέρηση.*
- *Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα άτομα με νοητική υστέρηση και στις οικογένειές τους.*
- *Η καθοδήγηση ενδιαφερομένων για παροχή υπηρεσιών σε άτομα με νοητική υστέρηση.*
- *Η τήρηση στατιστικών και άλλων πληροφοριών για τα άτομα με νοητική υστέρηση.*
- *Ο καταρτισμός καταλόγου διαχειριστών και επιτρόπων περιουσιών ατόμων με νοητική υστέρηση.*

II. Δραστηριότητες της Επιτροπής

Η διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων της Επιτροπής γίνεται από μόνιμο προσωπικό. Ο προϋπολογισμός της Επιτροπής καλύπτεται εξ' ολοκλήρου από κονδύλι που παραχωρείται στα πλαίσια του άρθρου 474 "Χορηγία προς την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων" του Κεφαλαίου 15.01-Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Οι πραγματικές δαπάνες της Επιτροπής για το 2002 ανήλθαν στις £109.000.

Κατά την 1^η Δεκεμβρίου 2002 το μόνιμο προσωπικό απαρτιζέτο από 1 Προϊστάμενο (κλ. Α11), 2 Λειτουργούς (κλ. Α8-Α10) και 1 Γραφέα (κλ. Α2). Κατά τη διάρκεια του έτους για τη διεκπεραίωση των εργασιών της υπηρεσίας, έναντι των θέσεων ενός μόνιμου γραφέα και ενός κλητήρα που παραμένουν κενές, εργοδοτήθηκαν συστηματικά δυο έκτακτοι γραφείς στη κλίμακα Α2.

Τον Ιούνιο του 2002 έγινε αντικατάσταση του εκπροσώπου του Υπουργείου Οικονομικών κ. Στέλιου Νεοφύτου με την κα Κίκα Ορφανίδου. Η κα Ορφανίδου υπήρξε μέλος της Επιτροπής στο παρελθόν κατά τη περίοδο 1995-2000.

Συγκριτικά με το 2001, η Επιτροπή αύξησε τον αριθμό των κανονικών συνεδριών της από 15 σε 22 (αύξηση 32%). Η αύξηση αυτή προέκυψε από την ανάγκη να ανταποκριθεί στις αυξημένες υποχρεώσεις της και στην υλοποίηση των στόχων που έθεσε. Παράλληλα έγιναν 15 ειδικές συνεδρίες από υποεπιτροπές οι οποίες ασχολήθηκαν με την προώθηση ενός ολοκληρωμένου

συστήματος υπηρεσιών Έγκαιρης Παρέμβασης για παιδιά ηλικίας ως 6 χρόνων και σχετικά με τη μελέτη και υποβολή προτάσεων πάνω σε εξειδικευμένα θέματα πολιτικής που αφορούν την προάσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση.

Οι κυριότερες δραστηριότητες της Επιτροπής για το 2002 παρατίθενται πιο κάτω:

1. Νομοθεσία

- *Προτεινόμενη τροποποίηση του Νόμου 117/89*

Το Σώμα Καθορισμού Πολιτικής του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων σε συνεδρίες του εντός του 2002 εξέτασε την προτεινόμενη τροποποίηση του Νόμου 117/89 και ακολούθως παρέπεμψε το θέμα στη Νομική Υπηρεσία για νομοτεχνικό έλεγχο. Η διαδικασία αυτή αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 1^ο εξάμηνο του 2003. Η αναθεώρηση της νομοθεσίας θεωρείται υψίστης σημασίας για την αποτελεσματική δράση της Επιτροπής και κατ' επέκταση της διασφάλισης των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση στην Κύπρο. Παράλληλα με την αναθεώρηση του Νόμου 117/89 αναμένεται και η ψήφιση των προτεινόμενων Κανονισμών που αναφέρονται στους όρους πρόσληψης, την υπηρεσία και τα ωφελήματα του προσωπικού.

Ανεξάρτητα από την προώθηση της τροποποίησης του πιο πάνω Νόμου που ρυθμίζει τη λειτουργία της, η Επιτροπή εξέτασε και υπέβαλε τις θέσεις της για άλλες νομοθεσίες που επηρεάζουν τα άτομα με νοητική υστέρηση:

- *Νομοσχέδιο "Ο Περί Γάμου Νόμος"*

Η Επιτροπή συμμετείχε στις συζητήσεις του πιο πάνω Νομοσχεδίου από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών και υποστήριξε την αναθεώρηση διατάξεων που επηρεάζουν τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική υστέρηση. Συγκεκριμένα η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν πρέπει να υιοθετηθούν εκ των προτέρων απαγορευτικά μέτρα καθολικής εφαρμογής για τη σύναψη γάμου ατόμου(ων) με νοητική υστέρηση. Επίσης, θεωρεί απαραίτητο να προνοούνται διορθωτικά μέτρα σε περίπτωση που διαπιστωθούν οποιαδήποτε προβλήματα.

- *Νομοσχέδιο "Νόμος που ρυθμίζει τη σύσταση, σύνθεση και λειτουργία του Παγκυπρίου Συμβουλίου Ευημερίας"*

Υποβάλλοντας τις θέσεις της για το πιο πάνω Νομοσχέδιο στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η Επιτροπή υποστήριξε ότι το Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας είναι ένα καταλυτικό και επικουρικό όργανο στην προώθηση της κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο σε καμιά περίπτωση το Συμβούλιο αυτό δεν μπορεί να υποκαταστήσει την υποχρέωση του κράτους στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής. Έχοντας υπόψη πως στις Ευρωπαϊκές χώρες υπάρχει μηχανισμός πιστοποίησης της καταλληλότητας των φορέων που εφαρμόζουν προγράμματα κοινωνικής φροντίδας, ο οποίος μεριμνά για την αυστηρή εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, η Επιτροπή θεωρεί πως θα ήταν καλύτερα το αναφερόμενο Νομοσχέδιο να μην προωθηθεί άμεσα.

2. Μητρώο Ατόμων με νοητική υστέρηση

Ο συνολικός αριθμός των ατόμων με νοητική υστέρηση που ήταν καταχωρημένα στο μητρώο το Δεκέμβριο 2002 ανέρχεται σε 2383 άτομα (ποσοστό 0,35% του συνολικού πληθυσμού). Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για το Μητρώο (Μητρώο Α) καθώς και σύγκριση με τα αντίστοιχα στοιχεία για το έτος 2001 δίδονται στο Παράρτημα 1.

Στη διάρκεια του 2002 έγινε καταγραφή και μηχανογράφηση στοιχείων που προσδιορίζουν έμμεσα το βαθμό εξάρτησης και τον περιορισμό των δραστηριοτήτων των ατόμων με νοητική υστέρηση. Σε αρκετές περιπτώσεις οι πληροφορίες που δόθηκαν από το οικογενειακό ή άλλο περιβάλλον για το βαθμό αναπηρίας των ατόμων αυτών δεν ήταν επαρκείς, γεγονός που δυσχεραίνει το βαθμό αξιοποίησής τους. Οι πληροφορίες που λήφθηκαν έχουν κωδικοποιηθεί σύμφωνα με τους ακόλουθους τομείς:

- Γνωστικός
- Κινητικός
- Ομιλία /Γλώσσα/ Επικοινωνία
- Αυτοεξυπηρέτηση
- Κοινωνικοποίηση

3. Δημιουργία και λειτουργία συστήματος υπηρεσιών Έγκαιρης Παρέμβασης στη Κύπρο για παιδιά με νοητική υστέρηση ηλικίας ως 6 χρόνων.

Για τη δημιουργία και λειτουργία του συστήματος αυτού, η Επιτροπή έχει εξασφαλίσει θετική απόφαση του

Υπουργικού Συμβουλίου με αρ. 54.482, ημερ. 31/10/01. Μέσα στο 2002, μετά από συνεννόηση των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Οικονομικών, αποφασίστηκαν οι λεπτομέρειες της εφαρμογής της απόφασης και εγκρίθηκε σχετική χρηματοδότηση για την έναρξη λειτουργίας του συστήματος. Συγκεκριμένα το σύστημα θα λειτουργήσει με τη σύσταση εξειδικευμένων σωμάτων τα οποία θα απαρτίζονται από ειδικούς, κατά προτεραιότητα από το δημόσιο τομέα. Τα σώματα αυτά θα είναι υπόλογα στην Επιτροπή η οποία θα φέρει και την ευθύνη λειτουργίας των υπηρεσιών. Το συνδετικό κρίκο για τη λειτουργία του συστήματος μεταξύ του χρήστη και των φορέων παροχής υπηρεσιών παγκύπρια, θα έχουν τέσσερις Λειτουργοί Έγκαιρης Παρέμβασης, οι οποίοι θα εργοδοτηθούν με μίσθωση υπηρεσιών. Οι Λειτουργοί αυτοί θα είναι προσοντούχοι και υπεύθυνοι για:

- τον εντοπισμό παιδιών που παρουσιάζουν ή πιθανό να παρουσιάσουν νοητική υστέρηση
- τη διερεύνηση των αναγκών της οικογένειας και την οργάνωση και παρακολούθηση των παρεμβάσεων προς αυτή
- το συντονισμό τόσο των θεμάτων που αφορούν την αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης όσο και των θεραπευτικών και άλλων παρεμβάσεων.

4. Εξέταση Παραπόνων/Αιτημάτων

Η Επιτροπή ασχολήθηκε εντός του 2002 με την εξέταση 87 προσωπικών παραπόνων που προέκυψαν από απαντήσεις που δόθηκαν στα πλαίσια

του μηχανισμού παρακολούθησης του Μητρώου καθώς και από καταγγελίες από τους γονείς/κηδεμόνες ατόμων με νοητική υστέρηση. Κατά το 2001 τα παράπονα που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή ήταν 50. Παρατηρήθηκε δηλαδή αύξηση των προσωπικών παραπόνων κατά 74%.

Τα παράπονα γενικά αφορούν την:

- (i) ανεπαρκή παροχή υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας και κατ' οίκον στήριξης,
- (ii) ανεπαρκή στήριξη/παροχή ειδικής αγωγής σε παιδιά που φοιτούν στα κανονικά σχολεία,
- (iii) δυσλειτουργία διοικητικών συμβουλίων σωματείων που λειτουργούν προγράμματα κοινωνικής αποκατάστασης,
- (iv) ύπαρξη σοβαρών οικονομικών αναγκών,
- (v) τηλεοπτική προβολή της οικογενειακής κατάστασης ατόμων με νοητική υστέρηση,
- (vi) εργοδότηση στην ανοιχτή αγορά εργασίας,
- (vii) διαχείριση περιουσίας,
- (viii) κοινωνική αποδοχή ατόμων με νοητική υστέρηση,
- (ix) ανησυχία/προβληματισμό για το μέλλον των ατόμων που ενηλικιώνονται,
- (x) ασφάλεια σε χώρους εκπαίδευσης/εργοδότησης και
- (xi) αποβολή ατόμων από Ιδρύματα/Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας.

Τα παράπονα παραπέμπονται στις αρμόδιες υπηρεσίες για χειρισμό/επίλυση, αλλά συνήθως λίγα απ' αυτά επιλύονται. Από τα 87 παράπονα, που έλαβε εντός του έτους η Επιτροπή, 40 βρίσκονται σε εξέλιξη. Η

Επιτροπή προσβλέπει στην ψήφιση της τροποποίησης του Νόμου 117/89, ώστε να έχει τη δυνατότητα για άμεση παρέμβαση και για λήψη διορθωτικών μέτρων.

Να σημειωθεί ότι η Επιτροπή ασχολήθηκε αυτεπάγγελα με το χειρισμό ομαδικών περιπτώσεων που αφορούν την αποϊδρυματοποίηση 54 ατόμων που διαμένουν στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας και την έλλειψη υπηρεσιών στην ύπαιθρο και επαρχία Πάφου.

5. Τεχνική Επίβλεψη των Προγραμμάτων της Εργοδότησης με Στήριξη.

Μέσα στο 2002 η Επιτροπή συνέχισε να παρέχει τεχνική επίβλεψη των προγραμμάτων της εργοδότησης με στήριξη.

Ο θεσμός της εργοδότησης με στήριξη ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή από το Σεπτέμβριο του 1996, προωθεί την εργοδότηση ατόμων με αναπηρίες στην ανοιχτή αγορά εργασίας.

Για την εφαρμογή του θεσμού λειτουργούν προγράμματα τα οποία συντονίζουν οι καθοδηγητές εργασίας. Κάθε καθοδηγητής εργασίας έχει την ευθύνη να βρει εργασία, να εκπαιδεύσει και να στηρίξει στο χώρο εργασίας περιορισμένο αριθμό ατόμων με νοητική υστέρηση.

Διοικητικά τα προγράμματα ανήκουν σε εθελοντικές οργανώσεις που ασχολούνται με άτομα με νοητική υστέρηση. Το κάθε πρόγραμμα επιχορηγείται από την Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων με £6.000 το χρόνο. Στο τέλος του 2002, στις

περιοχές Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και ελεύθερης Αμμοχώστου λειτουργούσαν συνολικά 17 προγράμματα στα πλαίσια των οποίων εργοδοτούνταν 150 άτομα. Συγκριτικά με το 2001 παρατηρείται αύξηση στη λειτουργία προγραμμάτων κατά 5 (ποσοστό 42%) και αύξηση στον αριθμό των ατόμων που εργοδοτήθηκαν κατά 28 (ποσοστό 23%). Σημαντικό είναι το γεγονός ότι έγινε κατορθωτή η λειτουργία προγράμματος στην επαρχία Πάφου, μετά από προσπάθειες αρκετών χρόνων. Επίσης, σημαντική είναι και η έγκριση προγράμματος για την περιοχή Τροόδους με έδρα το Πελέντρι. Το πρόγραμμα αυτό θα λειτουργήσει το 2003.

Λειτουργοί της Επιτροπής, με εξειδικευμένα σεμινάρια και εργαστήρια, τα οποία διοργανώθηκαν από την Επιτροπή, επιμόρφωσαν τους καινούριους καθοδηγητές εργασίας που προσλήφθηκαν για τα νέα προγράμματα που δημιουργήθηκαν, καθώς και αυτούς που αντικατέστησαν καθοδηγητές που αποχώρησαν.

Για σκοπούς παρακολούθησης των προγραμμάτων, κατά τη διάρκεια του έτους έγιναν 35 επισκέψεις στους χώρους εργασίας των ατόμων που εργοδοτούνται. Συγκριτικά με το 2001 παρατηρείται αύξηση επισκέψεων κατά 5, ποσοστό 16%. Παράλληλα έγιναν 3 συναντήσεις των καθοδηγητών εργασίας στα γραφεία της Επιτροπής για συντονισμό των προγραμμάτων και αντιμετώπιση/χειρισμό των προβλημάτων που προέκυψαν.

Για την αναβάθμιση του θεσμού, κυρίως όσον αφορά τη διοικητική δομή των προγραμμάτων και την επαγγελματική

πρακτική, έγινε εισήγηση από ειδικούς συμβούλους (1999,1998) για τη σύσταση ενός ειδικού φορέα. Η προώθηση της σύστασης ενός τέτοιου φορέα δεν έγινε μέχρι σήμερα κατορθωτή. Ωστόσο, μέσα στο 2002 η Επιτροπή άρχισε τη διεξαγωγή έρευνας για την αξιολόγηση όλων των υφιστάμενων προγραμμάτων. Στην έρευνα καταγράφονται οι απόψεις των ατόμων που εργοδοτούνται, των οικογενειών τους, των εργοδοτών και των καθηγητών. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας και τα πορίσματά της αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός του 2003 οπότε η Επιτροπή θα μπορέσει να τα αξιοποιήσει ανάλογα.

6. Εκπαιδευτικό Έργο/Παροχή Συμβουλευτικών Υπηρεσιών

Μια από τις κύριες δραστηριότητες της Επιτροπής είναι η ενημέρωση και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Το εκπαιδευτικό έργο επικεντρώνεται στη συνεχή εκπαίδευση των φροντιστών των ιδρυμάτων/κέντρων ημέρας αναφορικά με το χειρισμό των ενοίκων, το διαχωρισμό ρόλων και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Λεπτομέρειες για εξατομικευμένα σεμινάρια που έγιναν μέσα στο 2001 δίδονται στην ενότητα Π.7.

Τεχνική βοήθεια από την Επιτροπή παρείχετο εβδομαδιαία στο Ίδρυμα Χρίστου Στέλιου Ιωάννου και αφορούσε την εφαρμογή του προγράμματος Portage. Το πρόγραμμα αυτό είναι ένα προοδευτικό μοντέλο που συνδέεται με την έννοια της Έγκαιρης Παρέμβασης για παιδιά ηλικίας μέχρι 6 χρόνων και στηρίζεται στην εκπαίδευση των γονιών στον τρόπο χειρισμού των παιδιών τους.

Μέσα στα πλαίσια της επισκόπησης της πολιτικής για την παροχή ειδικής εκπαίδευσης, το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής επισκέφθηκε μετά από συνεννόηση σχολεία Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης στα οποία λειτουργούν μονάδες για φοίτηση παιδιών με νοητική υστέρηση. Παρόμοιες επισκέψεις έγιναν στα Ειδικά Σχολεία. Συνολικά έγιναν 35 επισκέψεις. Συγκριτικά με το 2001 παρατηρείται αύξηση επισκέψεων κατά 5, ποσοστό 16%.

Παράλληλα το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής προσέφερε συμβουλευτικές υπηρεσίες σε αιτήματα 12 ειδικών δασκάλων που εργοδοτούνται σε Δημόσια Σχολεία. Πέρα από τα πιο πάνω, το προσωπικό της Επιτροπής προσέφερε τεχνική βοήθεια σε 10 φοιτητές του Πανεπιστημίου Κύπρου και άλλων Κολλεγίων Ανώτερης Εκπαίδευσης σχετικά με την εκπόνηση ερευνητικών εργασιών για τη νοητική υστέρηση.

7. Πραγματοποίηση σεμιναρίων/ διαλέξεων από το προσωπικό της Επιτροπής και συμμετοχή του προσωπικού και μελών της Επιτροπής σε συνέδρια/ημερίδες/ σεμινάρια στην Κύπρο

Μετά από καταγραφή των επιμορφωτικών αναγκών του προσωπικού των οργανώσεων που παρέχουν υπηρεσίες στα άτομα με νοητική υστέρηση, το προσωπικό της Επιτροπής παρείχε τεχνική βοήθεια στα πλαίσια των πιο κάτω μονοήμερων σεμιναρίων που διοργάνωσε η Επιτροπή.

- *"Διαπροσωπικές σχέσεις" 5/4/02,*
- *"Ενίσχυση των δεξιοτήτων των ενοίκων μέσα από λειτουργικά προγράμματα" 6/9/02.*
Τα σεμινάρια αυτά απευθύνονταν στο προσωπικό των ανεξάρτητων οικιστικών μονάδων και τα παρακολούθησαν 16 και 34 φροντιστές αντίστοιχα.
- *"Άτομα ή κοινωνία με περιορισμούς"* Το σεμινάριο αυτό πραγματοποιήθηκε στις 17/6/02 και επαναλήφθηκε στις 19/12/02 και απευθύνετο συνολικά σε 40 φροντιστές που παρέχουν υπηρεσίες σε Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας.
- *"Ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ατόμων με νοητική υστέρηση μέσα από οργανωμένες υπηρεσίες".*
Το σεμινάριο αυτό απευθύνετο σε 22 Λειτουργούς Ιδρυμάτων και Συνδέσμων Γονέων/Κηδεμόνων ατόμων με νοητική υστέρηση.

Πέρα από τα πιο πάνω σεμινάρια, το προσωπικό της Επιτροπής πραγματοποίησε διαλέξεις γύρω από το θεσμό της Εργοδότησης με Στήριξη στην ανοικτή αγορά εργασίας σε συναντήσεις του διδακτικού προσωπικού και των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων των Ειδικών Σχολείων Ευαγγελισμού Λευκωσίας (13/12/02), Ειδικής Σχολής Λευκωσίας (5/12/02), Αποστόλου Βαρνάβα Λιοπετρίου (12/12/02) και Αγίου Σπυρίδωνα Λάρνακας (12/2/02). Ανάλογη διάλεξη πραγματοποιήθηκε στους χώρους του σωματείου "Σκαπανέας" Λευκωσίας στις 22/11/02,

σε ειδική εκδήλωση προβολής του έργου του σωματείου.

Σε ειδική Ημερίδα που πραγματοποιήθηκε από τα μέλη της Επιτροπής στις 23/11/02, συζητήθηκαν οι μελλοντικοί στόχοι και ειδικότερα αυτοί για το 2003, θέματα που αφορούν τον καθορισμό πολιτικής για τη διασφάλιση των ατόμων με νοητική υστέρηση καθώς και θέματα προσωπικού.

Το Νοέμβριο 2002 μέλος της Επιτροπής και μέλος του προσωπικού συμμετείχαν ως εισηγητές στο Παγκόσμιο Συνέδριο Portage με θέματα "Το έργο της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων στον τομέα της Έγκαιρης Παρέμβασης" (κα Λυγία Πούλλου) και "Η Επανάσταση του Portage στην Κύπρο" (κα Ειρένα Σαμαρία). Το Συνέδριο διοργάνωσε το Ίδρυμα Portage Κύπρου στην Πάφο σε συνεργασία με το International Portage Association και εμπλεκόμενους φορείς και υπηρεσίες της Κύπρου.

Για σκοπούς ενημέρωσης, μέλη του προσωπικού και της Επιτροπής παρακολούθησαν διάφορα συνέδρια/σεμινάρια και άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα στην Κύπρο.

8. Διαφώτιση/Εκδόσεις

Μέσα στο 2002 ετοιμάστηκε βιντεοταινία για σκοπούς προβολής των απόψεων των ιδίων των ατόμων με νοητική υστέρηση σε Συνέδριο της Επιτροπής με θέμα "Πολίτες με Νοητική Υστέρηση στην Κύπρο" το οποίο προγραμματίζεται για το πρώτο τρίμηνο του 2003.

Στη βιντεοταινία προβάλλονται αναφορές ενηλίκων ατόμων σε χώρους όπου εργάζονται, διαμένουν ή λαμβάνουν υπηρεσίες. Μέσα από τις αναφορές αυτές σημειώνονται το δικαίωμα επιλογής των ατόμων αυτών, οι καθημερινές δραστηριότητες, οι προσδοκίες τους, το επίπεδο ικανοποίησης και ο βαθμός εξουσιοδότησης που έχουν από το περιβάλλον. Σε γενικές γραμμές, οι "ελευθερίες" που έχουν σχετικά με τις πιο πάνω παραμέτρους είναι περιορισμένες. Είναι εμφανές ότι το στοιχείο της παιδοποίησης και του πατερναλισμού χαρακτηρίζει την Κυπριακή κοινωνία.

9. Συμμετοχή σε Συνέδρια στο εξωτερικό

Με σκοπό την αναβάθμιση της τεχνογνωσίας της Επιτροπής σε θέματα παροχής ειδικής εκπαίδευσης στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση, μέλος του προσωπικού συμμετείχε στις εργασίες της Ετήσιας Γενικής Συνέλευσης του Συμβουλίου Council for Exceptional Children στη Νέα Υόρκη, Αμερική, 3-6 Απριλίου 2002.

10. Επισκόπηση της πολιτικής που εφαρμόζεται για τα άτομα με νοητική υστέρηση

Η Επιτροπή μελέτησε την αξιολόγηση για το Ίδρυμα Χρίστου Στέλιου Ιωάννου που έγινε από Ειδικό Σύμβουλο. Η μελέτη αυτή επιβεβαιώνει τις θέσεις της Επιτροπής για ανάγκη αλλαγής στην πολιτική και την πρακτική που εφαρμόζει το Ίδρυμα ώστε να συνάδει με τις σύγχρονες αντιλήψεις για την κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των ατόμων με νοητική

υστέρηση, ανεξάρτητα από το βαθμό αναπηρίας τους. Η Επιτροπή ανέπτυξε τις απόψεις της σε εμπειρογνώμονα που διόρισε το Υπουργικό Συμβούλιο, στα πλαίσια εκπόνησης μελέτης για πιθανή διαφοροποίηση στην πολιτική και τον τρόπο λειτουργίας του Ιδρύματος, σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε για το σκοπό αυτό.

Με αφορμή δημοσιεύσεις και τηλεοπτικές δηλώσεις στις οποίες εκφράστηκαν φόβοι για κρούσματα από την ασθένεια των λεγεωναρίων και για τροφοδότηση του Ιδρύματος Νέα Ελεούσα με ακατάλληλα τρόφιμα, η Επιτροπή πραγματοποίησε επίσκεψη στο Ίδρυμα και είχε συναντήσεις με τη Διευθύντρια των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και άλλους υπηρεσιακούς παράγοντες και με τον Πρόεδρο της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, προκειμένου να διαμορφώσει αντικειμενική άποψη και να εισηγηθεί τη λήψη τυχόν διορθωτικών μέτρων. Η Επιτροπή συνέστησε προς τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας τη δυναμική παρέμβαση προς τον τροφοδότη καθώς και την επιβολή κυρώσεων για συμμόρφωση του.

Μέσα στον Ιούνιο του 2002, μετά από αίτημά της, η Επιτροπή συνάντησε εκπροσώπους της Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για να ενημερωθεί σχετικά με την πρόοδο εφαρμογής του Νόμου Περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες 113(Ι)99. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι στη Δημοτική εκπαίδευση καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια και ότι παράγεται ουσιαστικό έργο. Ωστόσο για τη Μέση

εκπαίδευση είναι έκδηλο ότι οι δυσκολίες είναι τεράστιες και ο δρόμος πολύ μακρύς για την εφαρμογή του σχετικού Νόμου.

Μετά που η Μονή Κύκκου εξέφρασε δημόσια την πρόθεσή της για χρηματοδότηση προγραμμάτων εθελοντικής πρωτοβουλίας ύψους £3.000.000, η Επιτροπή, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της για καθοδήγηση των ενδιαφερομένων για ίδρυση και λειτουργία ιδρυμάτων και υπηρεσιών για τα άτομα με νοητική υστέρηση (άρθρο 6(η) Νόμος 117/89), επεδίωξε συνάντηση με τη Μονή. Ωστόσο εξακολουθεί να εκκρεμεί ανταπόκριση από τη Μονή Κύκκου στην πρόταση της Επιτροπής για συνάντηση και συζήτηση του θέματος.

Με αφορμή την τηλεοπτική προβολή της οικογενειακής κατάστασης ατόμων με νοητική υστέρηση, η Επιτροπή υπέβαλε στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης αίτημα για να διερευνηθεί κατά πόσον ο τρόπος της προβολής καταστρατήγησε πρόνοιες της Νομοθεσίας ή των Κανονισμών που ρυθμίζουν την ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών και ζήτησε τη λήψη διορθωτικών μέτρων.

III. Αξιολόγηση της Κυπριακής Πραγματικότητας

Η επισκόπηση της πολιτικής και της πρακτικής για τα άτομα με νοητική υστέρηση στην Κύπρο, σε σχέση με τα δημογραφικά και άλλα σχετικά δεδομένα που τηρούνται στο Μητρώο της Επιτροπής, καταδεικνύουν ότι η κοινωνική ένταξη των συμπολιτών μας παραμένει ακόμη μακρινός στόχος.

Ενώ 71% του συνολικού αριθμού των ατόμων με νοητική υστέρηση παρουσιάζει ελαφριά ή μέτρια εξάρτηση, γεγονός που συνηγορεί υπέρ της δυνατότητας για κοινωνική ένταξη, χαρακτηριστικοί δείκτες, όπως τα ποσοστά εργοδότησης 14% και σύναψης γάμου 4.5% που αφορούν τις σχετικές ηλικίες άνω των 20 ετών μαρτυρούν την έλλειψη τέτοιων ευκαιριών. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι πιο πάνω δείκτες κοινωνικοποίησης είναι πολύ ψηλότεροι στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γεγονός αυτό ενισχύεται και από τη μακρόχρονη παραμονή/ιδρυματοποίηση ατόμων με νοητική υστέρηση στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας.

Παρά την ψήφιση του Περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου 113(I)99, την παροχή ωφελημάτων και τη λειτουργία προγραμμάτων για άτομα με αναπηρίες, εξακολουθεί να βρίσκεται στο στάδιο του σχεδιασμού η θέσπιση Κανονισμών και η υιοθέτηση ουσιαστικής πολιτικής και ενός καθολικού Σχεδίου Δράσης.

Ως αποτέλεσμα της γενικής πολιτικής που ακολουθείται για ενθάρρυνση της ιδιωτικοποίησης των φορέων παροχής υπηρεσιών, παρατηρείται η δημιουργία και υπολειτουργία πολλαπλών ιδρυμάτων και συνδέσμων, η χρηματοδότηση των οποίων δεν είναι αρκετή για τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών και την κατάρτιση αποτελεσματικών προγραμμάτων. Επιπρόσθετα, παρατηρείται μειωμένη συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων και συνδέσμων καθώς και άλλων σχετικών οργανώσεων, γεγονός που δεν προάγει τις συντονισμένες και μελετημένες ενέργειες στον τομέα των ατόμων με νοητική υστέρηση. Αντίθετα, επικρατεί

η τάση για αυτονομία και αυτοενέργεια με τρόπους που δεν προάγουν τη διασφάλιση των συμφερόντων των ατόμων με νοητική υστέρηση.

Πέρα από την έλλειψη συντονισμού στην παροχή υπηρεσιών που παρατηρείται ανάμεσα στις πιο πάνω οργανώσεις, η έλλειψη συντονισμού είναι ιδιαίτερα αισθητή σε όλα τα επίπεδα – μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων ή ακόμη και τμημάτων του ιδίου υπουργείου και μεταξύ του χρήστη/αιτητή και του παροχέα υπηρεσιών.

Όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, η κατ' ανάγκη ανάληψη ευθυνών από την ιδιωτική πρωτοβουλία στην παροχή υπηρεσιών παρουσιάζει αδυναμίες στην εποπτεία, τη διεύθυνση, την αξιολόγηση και τη συντήρηση προγραμμάτων. Σχετική είναι και η έλλειψη κινήτρων και η κατ' επανάληψη παραίτηση του προσωπικού που εργοδοτείται.

**ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΔΗΛΩΜΕΝΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΗΜΕΝΑ
ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ Α ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2002**

Φύλο	Αρ. Ατόμων	%
Άντρες	1285	54
Γυναίκες	1098	46
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Ηλικία	Αρ. Ατόμων	%
-20	642	27
21 – 40	884	37
41+	857	36
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2001, παρατηρείται αύξηση κατά 97, ποσοστό 18%, στα άτομα μέχρι 20 ετών και μείωση κατά 163, ποσοστό 19%, στα άτομα άνω των 41 ετών.

Οικογενειακή κατάσταση	Αρ. Ατόμων	%
Έγγαμος: Ναι	78	3
Όχι	2305	97
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Επάγγελμα πατέρα	Αρ. Ατόμων	%
Διοικητικοί/προσωντούχοι	107	5
Υπάλληλοι υπηρεσιών	174	7
Γραφείς/πωλητές	116	5
Τεχνίτες/χειριστές μηχανών	358	15
Ανειδίκευτοι	232	10
Γεωργοί	80	3
Συνταξιούχοι/απεβίωσαν	1195	50
Άλλοι/άνεργοι	121	5
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2001, παρατηρείται η ίδια εικόνα, σύμφωνα με την οποία το 50 % του συνολικού αριθμού των ατόμων με νοητική υστέρηση έχουν συνταξιούχο/απεβιώσαντα πατέρα.

Επαρχία	Αρ. Ατόμων	%
Λευκωσία	1011	42
Λεμεσός	644	27
Λάρνακα και Αμμόχωστος	512	22
Πάφος	216	9
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2001, παρατηρείται περίπου η ίδια εικόνα, με το μεγαλύτερο πληθυσμό να συγκεντρώνεται στην επαρχία Λευκωσίας.

Επίπεδο νοητικής υστέρησης	Αρ. Ατόμων	%
Ελαφριά	826	35
Μέτρια	865	36
Σοβαρή	450	19
Αδιάγνωστο	242	10
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Η κατηγορία αδιάγνωστο περιλαμβάνει 118 περιπτώσεις για τις οποίες τα στοιχεία έχουν ληφθεί με επιφύλαξη / έλλειψη συνεργασίας από τους κηδεμόνες .

Παρουσία συνδρόμου	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	484	20
Οχι	1673	70
Αδιάγνωστο	226	10
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Παρουσία άλλης σωματικής αναπηρίας	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	1422	59
Οχι	832	35
Αδιάγνωστο	129	6
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Φοιτούν σε κανονικό Σχολείο	Αρ. Ατόμων	% ηλικίας 3 - 20
Δημόσια και Ιδιωτικά	333	54

Συγκριτικά με το 2001, παρατηρείται αύξηση κατά 48, ποσοστό 8%, για τις ηλικίες 3-20 ετών.

Άτομα που εργοδοτούνται	Αρ. Ατόμων	% ηλικίας 20+
Με στήριξη	150	9
Χωρίς στήριξη	98	5
ΣΥΝΟΛΟ	248	14

Λαμβάνουν υπηρεσίες παγκύπρια σε:	Αρ. Ατόμων	%
Ιδρύματα	338	15
Ειδικά Σχολεία	171	7
Κέντρα Ημέρας	189	8
Νοσοκομείο Αθαλάσσας	47	2
Στέγες Ηλικιωμένων	78	2
Άλλα προγράμματα *	131	6
ΣΥΝΟΛΟ	954	40

Σύμφωνα με την πιο πάνω εικόνα, 60% του συνόλου των ατόμων δεν λαμβάνει καμία από τις πιο πάνω υπηρεσίες. Ωστόσο, συγκριτικά με τα στοιχεία του 2001, τα άτομα που λαμβάνουν υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 77, ποσοστό 9% .

**Αφορά κυρίως τη λειτουργία 17 προγραμμάτων εργοδότησης με στήριξη καθοδηγητή εργασίας. Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί η Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων.*

Πληροφοριακά αναφέρεται ότι παγκύπρια λειτουργούν 6 Ιδρύματα, 1 κρατικό και 5 εθελοντικής πρωτοβουλίας καθώς και 9 Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας, εθελοντικής πρωτοβουλίας. Ημερήσια φροντίδα παρέχεται παράλληλα και στα Ιδρύματα εθελοντικής πρωτοβουλίας. Κάτω από την αιγίδα των Ιδρυμάτων ή Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας λειτουργούν 12 ανεξάρτητες οικιστικές μονάδες. Τα ειδικά σχολεία ανέρχονται σε 7 κρατικά και 1 ιδιωτικό.

ΑΝΑΓΚΕΣ ΟΠΩΣ ΕΧΟΥΝ ΔΗΛΩΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΗΛΕΜΟΝΕΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ:

Τα στοιχεία αυτά έχουν συλλεγεί μέσα στο 2001 και δημοσιεύονται για πρώτη φορά.

Από το συνολικό αριθμό των ατόμων που είναι καταγεγραμμένα στο μητρώο, 1255 άτομα (53%) έχουν μία ή περισσότερες ανάγκες που αφορούν το οικονομικό, τη διαβίωση μαζί με την οικογένεια τους, την εκπαιδευτική αγωγή, την ημερήσια φροντίδα, την επαγγελματική αποκατάσταση και την ιατρική περίθαλψη.

Παραθέτονται πιο κάτω συγκεντρωτικά στοιχεία κατά βαθμό ανάγκης, για όλα τα άτομα με νοητική υστέρηση.

Οικονομική βοήθεια	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν οικονομική βοήθεια αλλά χρειάζονται	46	2
Λαμβάνουν οικονομική βοήθεια αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	868	36
Είναι ικανοποιημένοι από την οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν	1305	55
Δεν λαμβάνουν οικονομική βοήθεια και δεν χρειάζονται	26	1
Δεν ανταποκρίθηκαν	138	6
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Μερική φροντίδα/στήριξη στο σπίτι	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν μερική φροντίδα/ στήριξη στο σπίτι, αλλά χρειάζονται	101	4
Λαμβάνουν μερική φροντίδα/ στήριξη στο σπίτι, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	345	14
Δεν λαμβάνουν μερική φροντίδα/ στήριξη στο σπίτι και δεν χρειάζονται	582	24
Είναι ικανοποιημένοι με τον τρόπο διαβίωσής τους	1186	50
Δεν ανταποκρίθηκαν	169	8
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Συνεχή φροντίδα από άλλους στο σπίτι	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν φροντίδα από άλλους στο σπίτι, αλλά χρειάζονται	32	1
Λαμβάνουν φροντίδα από άλλους στο σπίτι, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	46	2
Δεν λαμβάνουν φροντίδα από άλλους στο σπίτι, και δεν χρειάζονται	1166	49
Είναι ικανοποιημένοι με τον τρόπο διαβίωσής τους	963	40
Δεν ανταποκρίθηκαν	176	8
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Εκπαιδευτική αγωγή	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή, αλλά χρειάζονται	53	2
Λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	285	12
Λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή και είναι ικανοποιημένοι	191	8
Δεν λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή και δεν χρειάζονται	1674	70
Δεν ανταποκρίθηκαν	180	8
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Κέντρο ημερήσιας Φροντίδας	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας αλλά χρειάζονται	80	3
Λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	32	1
Λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας και είναι ικανοποιημένοι	399	17
Δεν λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας και δεν χρειάζονται	1695	71
Δεν ανταποκρίθηκαν	177	8
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Επαγγελματική αποκατάσταση	Αρ. Ατόμων	%
Δεν εργάζονται, αλλά επιθυμούν να εργαστούν	66	3
Εργάζονται, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	25	1
Εργάζονται και είναι ικανοποιημένοι από την εργασία τους	199	8
Δεν εργάζονται και δεν επιθυμούν να εργαστούν	1906	80
Δεν ανταποκρίθηκαν	187	8
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Ιατρική περίθαλψη	Αρ. Ατόμων	%
Δεν τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης, αλλά χρειάζονται	22	1
Τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	55	2
Τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης και είναι ικανοποιημένοι	1657	69
Δεν τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης και δεν χρειάζονται	459	20
Δεν ανταποκρίθηκαν	190	8
ΣΥΝΟΛΟ	2383	100

Ετήσια Έκθεση

2002

**ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2002**

Κρατικά Μέλη

Κα Τούλα Κούλουμου	Πρόεδρος Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κος Χρίστος Αγγελίδης	Αναπληρωτής Πρόεδρος Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κα Λυγία Πούλλου	Υπουργείο Υγείας
Κα Κίκα Ορφανίδου	Υπουργείο Οικονομικών
Κος Παύλος Πασχάλη	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Ιδιωτικά Μέλη - Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων

Κος Σωτήρης Ξιούρος
Κα Μαρία Μαρμαρά
Κος Μάριος Λοΐζου
Κος Κωνσταντίνος Εφραίμ
Κος Κυριάκος Στεφάνου

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2002**

Κα Στέλλα Μουστάκα Πλείπελ	Προϊστάμενη Υπηρεσιών
Κος Νεόφυτος Κωνσταντινίδης	Λειτουργός
Κα Ειρένα Σαμαρία	Λειτουργός
Κα Στάλω Διομήδους	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός